

Nicolae Breban

Puterea nevăzută

Roman

Editura Ideea Europeană
2012

Colecția: BIBLIOTECA IDEEA EUROPEANĂ

Coperta colecției: Cristian Negoï

Lector: Aura Christi

Tehnoredactor: Alexandra-Alina Ionescu

Editura Ideea Europeană

OP-22, CP-113, Sector 1, București,

Cod 014780, Romania

Tel/Fax: 4021-2125692; 4021-3106618

E-mail: office@ideeaeuropeana.ro

www.ideeaeuropeana.ro

Anul apariției: 2012

Ediție Digitală PDF

ISBN 978-606-594-126-7

Copyright © 2012 Ideea Europeană

Cuprins

CAPITOLUL I.....	4
CAPITOLUL II.....	37
CAPITOLUL III	98
CAPITOLUL IV	135
CAPITOLUL V.....	173
CAPITOLUL VI.....	234
EPILOG	279

Paris, 21 Ianuarie 2001

CAPITOLUL I

–... Da, mi-este dor de el, spuse Callimachi, vorbind într-un cerc restrâns de prieteni. Nu de maestrul meu, de Jiquidî, de care mă simt atras cu o forță în care este și frica amestecată, nu poate să-ți fie dor, nu-i așa, de cineva de care îți este frică. Ce, de Dumnezeu ne este dor?... Suntem „doar” atrași de el, cu o forță invincibilă, dar... dorul, nostalgia, acea ciudată atracție pigmentată de amărăciune și speranță, El ne-o lasă „nouă”, o lasă „jos”, vertebratelor, cei care ne târâm de la un „scop” la „altul”!

Nu, nu de maestrul meu mi-este dor ci de... „el”, mica gânșanie umană care, ca un purice, sărea de la un individ la altul, domnul Herlich sau Hergot, ia uite, uneori uit cum îl cheamă „de fapt”! Se pare că a murit, a fost asasinat într-un parc, dar mă aștept dintr-un moment în altul să pășească aici, cu ifos, în salon. Da, e adevărat, eu sunt un prinț, am moștenit acest titlu de la antecesorii mei, eu exist deoarece am rădăcini „vizibile” în sens istoric, certe, lucru, se pare, cu atât mai prețios în țărișoarele astea, moldave și valahe, și eu nu m-am gândit o clipă „să fug”, să mă expatriez nici chiar sub dictatură, cum au făcut-o atâția intelectuali cu ifose, nu mă gândesc să o fac nici acum, când cohorte de tineri fug spre mirajul capitalist occidental, pierzându-și de fapt artistocrația română! Da, ar trebui pusă în ghilimele această sintagmă, „aristocrația română”, eu n-o fac dar... ea există! Sigur, e un alt fel de noblețe, dar... e noblețe adevărată și ea, și mă gândesc la atâția țărani din Maramureș ce-ți arată, dacă ești cât de cât interesat, diplomele lor „de noblețe”, deci de proprietari și de scutiți de servitutea imediată față de „stăpânul apropiat”, un poet român avea un vers frumos, el spunea că „liber este cel ce are un stăpân abstract!”, împăratul adică, atât de „înalt” și de „depărtat” în spațiu, încât putea părea abstract! De ce ar fi un intelectual român, un tânăr medic, inginer, profesor, informatician, biolog etc., mai puțin „nobil” decât un țăran maramureșean, adânc convins și emoționat de „noblețea” sa?!

Nu, n-am „fugit” din „obligație”, mă înțelegeți ce vreau să spun! Domnul Călinescu, un intelectual de geniu, a făcut prostia, în romanul său *Scrinul negru*, să „ne” persifleze, să caricaturizeze pătura noastră subțire, aristocratică, pentru a face pe plac noilor stăpâni! Îl înțeleg și, în acest fel, îi sunt egal, deși eu n-am scris splendida carte despre Eminescu. „Îl înțeleg”, adică îi dau dreptul, acolo, în empireu, unde se află, să se simtă... jenat, să spunem, umilit de „gafa” pe care a făcut-o! Deși, în felul său, eu îl înțeleg, el nu a procedat altfel decât o lungă cohortă de intelectuali și de „grămăticii” români de-a lungul secolelor, care, adunați în jurul tronului schimbător sau al unui boier, al unui Callimachi sau Movilă sau Stroici, aceștia mai stabili, au „plătit” cu arta lor „birul” datorat puterii! Care, atunci, era teribilă!

Nu, eu n-am fugit; nici ca tinerii ce fug azi, „scârbiți” de România, de parcă poți fi dezamăgit de o matrice pe care nu ai cum s-o înțelegi deoarece ea te-a „imaginat”, fiind înaintea ta și fiind „în tine”, purtându-te... Înțelegi ce vreau să spun; și nici n-am fugit ca Sadoveanu sau ca sublimul

Călinescu, părăsindu-și, pentru un lung moment existențial, demnitatea, dar... e adevărat, artistul, artistul de geniu, eu o știu, are dreptul la o mie de prerogative pe care uneori le împarte cu zeii, dar... nu are dreptul la demnitate! Nu, acest „drept” îi este refuzat, „adevărul” și „dignitatea” nu intră în privilegiile lor, ei, creatorii orizontului nostru ideatic și imaginativ! Cinste lor!

Nu, cum vă spuneam, eu nu am fugit, lanțurile ce mă leagă de acest pământ și, mai ales, de străbunii mei, mustăcioși și tiranici, nu sunt suficient de „elastice” ca să-mi transport, cum se spune, trupul pe alte meridiane unde, rușinea-rușinilor, să încep să cânt omagii și osanale zeilor locului! Semnificațiile de acolo, oricât de îngâmfate și de puternice, nu au munții ei genealogici în spate sau, chiar dacă „îi” au, aceste piscuri, chiar și înzăpezite, nu sunt ale mele, ale sângelui meu! Mă iertați, m-am înfierbântat puțin, ceea ce nu este de bon ton! Și, mai ales, mi-am apărat propria cauză, ceea ce este... și mai discutabil, dar... ce spuneam?! A, că mi-este dor de micul ovreiaș, de Hergot sau Herr, pe care, nefiind eu prea atent și puțin inconștient, l-am pierdut în forfota asta umană ce ne înconjoară... dar „prezența” lui abia acum mi se încrustează în „pielea memoriei”, ca să zic așa, este cadoul său de despărțire, probabil, amintirea lui este ca un bagaj, un geamantan ieftin, de carton, cum erau bagajele în timpul războiului și imediat după aceea – cum am auzit de la cei mai în vârstă! – ca un astfel de geamantan pe care ți-l lasă cineva în custodie, să zicem între două drumuri, vreun provincial care „fuge în oraș” între două trenuri și te roagă să-i permiți să-l „depoziteze” în antreul tău, pentru câteva ore. Și-apoi, el dispare!... Ce să faci cu acest obiect inutil și puțin dizgrațios, extrem de nepotrivit cu tot ce e în jur?! Da, cam asta e „amintirea” acestui omuleț care, în primele zile, în primele ore mă sufoca aproape cu voioșia sa umilă, voia să-mi intre sub piele cu orice preț, de parcă de bunul meu plac atârna te miri ce interes sau nevoie esențială a sa! Și, bineînțeles, ca orice prost-inteligent ce eram, am căzut în această abilă capcană, am crezut, ha, ha, că micul și rotofeul individ voia ceva de la mine, cum se zice, „avea un interes”! Ei bine, eu, azi, când vă vorbesc atât de confuz despre „dorul meu de el”, abia acum îmi dau seama că, prin falsa și insistenta sa umilință, el voia să mă facă să realizez propria mea „nevoie”; nevoia de „altceva”, adică, incorporată, mai mult sau mai puțin de „el”, ce să fac, parcă-mi spuneau ochișorii săi vii și rotunjori, înecați în grăsimea feței, ce să fac – ce să facem! – dacă „cei de sus” n-au găsit un alt „mesager”, probabil că s-au „restructurat” și „acolo” nu puține posturi și atunci... am fost găsit bun eu, tocmai eu, săracul de mine, pentru o... misiune atât de delicată și, probabil, foarte importantă!

Un mesager, fără îndoială! A, o să spuneți, cum așa, de ce să-mi fie dor de... un „comisionar”, de un mesager, un fel de poștaș mai ciudat, cineva care trebuie să mă-nțepe, așa cum ciupești, înțepi ușor pe cineva ațipit, da, probabil că eu eram, ca și atâția alții, „adormit”, obosit, drogat?!... Da, recunosc, mi-este dor de „mesager” și acest fapt arată mediocritatea, lipsa mea de geniu, dacă aș fi cu adevărat puternic, mi-ar fi dor, aș tânji, ca să zic așa, după „mesajul sau revelația” sa, dar eu rămân, după cum vedeți, lângă trupul său, uimit și azi de felul în care zeii ne trimit curierii lor, cum îi aleg, deși este evident că bietul Herlich nici nu a fost „ales”, un „ales”, ci a fost desemnat în grabă, nefiind altul la îndemână! Și-apoi, nici „scopul, ținta” spre care trebuia să se îndrepte, ca să zic așa, nu era în ochii „lor”, a „expeditorilor”, prea importantă, nu eram nici un șef de stat, nici un anarhist de geniu, cel ce pregătește un secol viitor, nu eram nici un istoric ce va ordona umanitatea pentru câteva secole, un Tacit sau Tucidide, nici un mare preot ce va îndemna mulțimile să bată țărâna cu fruntea, cerându-și iertare pentru niște „păcate” pe care ei înșiși, săracii, nu le înțeleg! Dar, în acest caz, nu „păcatele” sunt importante, ci gestul de a te apleca, să-ți îndoii șira spinării și să bați caldarâmul cu fruntea, lăsând să treacă peste spinarea ta îndoită vântul eternității!

Nu, eu nu eram atât de „important”, dar, după cum s-a văzut, îmi aveam și eu importanța mea, ca să zic așa, de fapt... existam, vreau să zic „existam” în ochii „lor”! Și... ce poate fi mai radical, mai prețios decât acest lucru?! Țineți minte, în celebra piesă a lui Gogol, Revizorul, tot felul

de mici potențați și funcționari vin și-i cer revizorului, dându-i grase bacșișuri, să intervină pentru ei pe lângă Aar și să le obțină diverse favoruri legate de poziția lor socială sau de comerțul lor. Doar unul, Dobcinski, are fantezia să-l plătească pe „emisarul regal” doar ca... să-i „amintească” Aarului, stăpânului suprem că... el există! Nu, nu voia nimic altceva decât ca Aarul tuturor Rușilor, ceea ce însemna în mintea acelui obscur provincial că de acesta depindea propria sa existență, dar nu în sensul trivial ci... acea existență „de la începuturile lumii”, mă-nțelegeți ce vreau să spun, ca Aarul, Stăpânul, potentatul suprem să ia act de faptul că, acolo, în fundul provinciei uriașului său imperiu, acea „gânganie”, acea „insectă umană”, Pavel Trofimovici Dobcinski... există! Și, dacă el va „afla” acest lucru, Pavel Trofimovici Dobcinski va exista cu adevărat, ia spuneți, nu-i așa că această mărunță „insectă provincială” avea geniu, la urma urmei?! Ce poți să ceri mai mult, marelui potentat, decât... existența?! De care au uitat „toți ceilalți” care cereau lucruri necesare și imediate, uitând însă de esențial, de scopul însuși al vieții! Ciudat, dar scopul vieții este însăși existența, se pare, ca un cer care se închide și, dacă vrem neapărat ca ceea ce numim astfel să aibă un scop! Da, dacă vrem neapărat sau dacă nu putem fără – acesta e tipul nostru de a gândi, forța și slăbiciunea noastră! – dacă vrem neapărat un „tel”, un „sens”, atunci acest scop sau sens e ascuns în propria noastră existență, ca o găină, o cloșcă ce-și ascunde pliscul în aripa-i bogată, colorată, ca zeul, șarpele cu pene, Quetzalcoatl ce-și înghite lacom coada, la nesfârșit! El e mai înțelept decât noi, acest șarpe cu pene, noi ne căutăm mereu aiurea scopul sau sensul!

Micul, rubincondul, ridicolul Hergot, mesagerul, cel ce și-a uitat „geamantanul său scorjot” în antreul meu, îmbolnăvind-mă pur și simplu de „mesajul” său, pe care, explicit, nu mi l-a comunicat niciodată! Nu mi l-a comunicat pe calea aceasta convențională prin care „ne înțelegem” noi, dar trupul său vioi, rotunjour, ochișorii săi clipitori și veșnic nedumeriți – ca să-mi facă, mie, plăcere, nimic nu e mai măgulitor decât ca cel din fața ta să se prefacă și mai nesigur, și mai umil, mai nedumerit decât este! – gesturile sale repezite, frazele sale întrerupte, ușor găfâite, etc. toate acestea și altele nu erau oare... o parte importantă din „mesajul” său?! Sau, poate o să zâmbiți la urma urmei de această prezumție arogantă a mea, ca „cineva” să-mi „fie trimis” cu un așa-zis „mesaj”?! Da-da, e posibil, s-ar putea să aveți dreptate, dar... eu am nevoie, acum, se pare, de acest lucru și această nevoie a mea e atât de puternică, încât a devenit o realitate, mai acută, mai „ascuțită”, mai „prezentă”, mai „incisivă”, mai „tiranică” decât multe altele așa-zise necesități și „realități” pe care, iată, le pot foarte bine ignora, „arunca peste umăr”, acum, când o am pe aceasta prezentă, dorul și amintirea vie, „sfârtecătoare”, (cum e o gură de rechin!) a micuțului om!

Nu știu dacă v-am povestit vreodată cum l-am cunoscut...?! Ei bine, mi-a sunat pur și simplu la ușă, ca un comisionar oarecare, s-a scuzat că a greșit apartamentul, căuta familia profesorului Șoseanu ce locuiește la etajul întâi. Peste o jumătate de oră a revenit însă să se scuze încă o dată și părea atât de speriat săracul, transpira prin toți porii trupului său dolofan, încât mi s-a făcut milă și i-am oferit un pahar de apă minerală, în bucătărie. O să râdeți, am rămas împreună acolo, în bucătăria mea încă vreo două ore, individul mă flata pur și simplu prin spaima pe care părea că o are de mine, „emoția prezenței mele”, i-am spus eu mai pretențios, dar... era pur și simplu spaimă! A început să-mi spună „alteță” și „excelență”, lucru pe care l-am oprit, cu blândețe, dar spaima, emoția lui erau, cel puțin pe jumătate, reale: se afla, cum spunea el însuși, în fața „unui prinț de sânge” și ziua aceea trebuia să rămână un eveniment! Îmi cunoștea foarte bine genealogia și „visa” demult să mă cunoască, dar... nu îndrăznise.

– Bine, dar azi... ai îndrăznit! Îl căutai într-adevăr pe domnul Șoseanu?!

– Da-da, bineînțeles, m-a rugat săptămâna trecută să-i fac rost, dacă pot, de niște rulmenți pentru bicicleta sa, știți, el e foarte sportiv și în fiecare dimineață, devreme, pedalează mai bine de o oră pe străzile încă pustii ale capitalei (Herlich îi spune Clujului – capitala!), știți, eu cred că e puțin

ipohondru!

– Cine, Șoseanu?! De ce...?!

– Nu știu, dădu el din umeri, poate mă ‘nșel, dar... este extrem de grijuliu cu propria-i persoană. Ați observat că-și face regulat manichiura...?

Nu, nu observasem, dar îl ascultam cu oarecare plictiseală, umiliința sa afișată începea să mă deranjeze. Nu acceptase scaunul pe care i-l oferisem, a găsit în spatele mesei un scăunel, un hockerl, cum zic nemții, și s-a așezat în fața mea, literalmente la picioarele mele. Era ca o femeie care vrea să-ți intre sub piele, era capabil de orice numai să nu-l izgonesc din bucătăria mea. Nu mai transpira de la oboseala scărilor, ci „de entuziasm”, dacă acest lucru e posibil: grăsuț, chel, însă își aduce în față un fel de coadă, de meșă, pe care și-o răsfire „neglijent” pe craniu, stă cu piciorușele puțin desfăcute, îl jenează propria-i grăsime, probabil, gâfâie puțin când vorbește, mă privește ca pe o icoană celebră și-și freacă uneori palmele grăsuțe, roz, un gest ce mi s-a părut, nu știu de ce, o obrăznicie! Cu timpul, însă, i-am spus să înceteze cu frecatul acesta al palmelor ca un comerciant de cartier și, luându-l în serios – dar și ca să mă amuz puțin pe spatele (binevoitor!) al micului om! – i-am spus că „în fața unei altețe trebuie să-ți supraveghezi atitudinea!” Respectul, i-am spus și am tras aerul pe nări, luând o atitudine ușor visătoare ce trebuia să-i sugereze absența mea fundamentală din lumea trivială înconjurătoare! – respectul când se exprimă prin vorbe umflate e o simplă obrăznicie; cum adică, i-am spus, ridicând ușor tonul, cine ești dumneata să... vii așa, din toată lumea și să-mi declari respect?! Hai?! Dumneata, domnule, poți să declari respectul cel mai profund, dacă dorești, majordomului, chelarului, șoferului meu, dar... nu mie, în nici un caz!...

Apoi, i-am zâmbit cu o anume grație accentuată, deoarece se speriasse de-a binelea. Vedeam că ardea de dorința să mă atingă, sau să-mi atingă măcar hainele și în același timp făcea eforturi să nu-și trădeze această pornire primitivă, băbească. Era un amestec de țoapă, de copil, de femeie curioasă, de trecător lacom de senzații și care aleargă fericit și hulpav la locul sinistrului, de actor de mână a doua, puțin voyeur, probabil, știți cum sunt cei care, la vechile bordeluri, plăteau o anume sumă ca să contemple printr-un orificiu în perete, „spectacole sexuale”! Vorbea, vorbea mult, icnit, transpirația i se aduna pe frunte, și-o ștergea din când în când, mecanic, cu o batistă incertă, oribil împăturită și mă privea ca un câine, ca un animal domestic ce este de două ori dependent de stăpânul său: prin alimentație, bineînțeles, dar și prin nevoia sa de stăpân!

Începeam să regret că l-am invitat să ia loc, chiar și acolo, în bucătărie, și începeam să mă îngrijorez de cele ce puteau să se întâmple; lucru care s-a și întâmplat până la urmă: anume, ca acest ins să se incrusteze în existența mea! Prea „avea nevoie de mine”! Am înțeles că știa și vizita o grămadă de lume, mi-a spus la repezeală câteva, printre care și nume onorabile, dar a adăugat că nu face „vizite” armenești, „știe să se extragă la timp” (era termenul său, „să se extragă!”) și încearcă, dacă e posibil, pe măsura slabelor sale mijloace, să fie folositor „concetățenilor săi”.

– Și dacă... „concetățenii” dumitale, i-am spus ironic, n-au nevoie de serviciile dumitale... ce faci?!

– A, a răspuns el cu șiretenie și în clipa aceea avea aerul unui șoricel uman, viclean și puțin insolent – un aer ce nu avea să-l părăsească vreodată! – dacă știi să cauți bine, dacă te apleci puțin, atunci... se găsește totdeauna ceva de... făcut, o nevoie de împlinit, o dorință pe care chiar „stăpânul ei” nu îndrăznește să și-o mărturisească! (Pentru micul om, dorințele aveau „stăpâni”!)

– Deci, înțeleg... i-am spus eu, privindu-l cu o anume atenție ca să-i subliniez că nu putea spune tot ce-i trecea prin minte – înțeleg că știi, cu abilitate, să... trezești anume dorințe oamenilor, pe care aceștia nu le aveau de fapt?!

– Poate, poate, spuse el și și-a frecat palmele grăsuțe, și ce, e interzis?!

– Te pomenești, i-am spus eu – și era să mă pufnească râsul – te pomenești că ai să încerci

trucul ăsta și cu mine?!...

– Trucul, a făcut el cu o mutrișoară uimită – și l-am privit cu atenție, nu știam bine când se prefăcea și când era sincer – ce este asta, trucul?!

– Nu contează, i-am spus eu enervat și regretam că nu aveam un ceas la mână ca să-i sugerez că „timpul său” a trecut – iartă-mă, dar acum eu trebuie să...

N-am apucat să termin fraza că Herlich, înțelegând că vreau să-l expediez și temându-se că m-a reținut prea mult, a făcut o mutră înspăimântată și s-a ridicat brusc de pe scăunelul său, dar propria-i corpolență l-a împiedicat, l-a „jenat” în această acțiune, s-a dezechilibrat pur și simplu și a căzut într-o parte pe gresia din bucătărie. A, asta era plicticos din cale-afară, m-a obligat să mă ridic la rându-mi, să-l ajut să se ridice, să mă îngrijorez de soarta membrilor sale etc., etc.

Abia ridicat pe două picioare, roșu la față ca un crevet, ocolindu-mi privirile ce încă îl cercetau dacă nu jucase cumva și comedia cu lunecatul de pe scăunel, a vrut s-o zbughească afară, ca un copil ce făcuse o poznă. Încă o dată a trebuit să-l rețin, să-i permit, ca să-l îmbunuez, pasă-mi-te, să mă mai viziteze, la plecare a trebuit să mă lupt fizic cu el, voia neapărat să-mi sărute mâna. Sigur, a fost imprudența mea că i-am întins-o, îmi ziceam că le pauvre diable o fi căzut și din pricina mea, a nerăbdării mele prost ascunse sau prost afișate de a mă debarasa de el. Ba am fost atât de nesigur, de slab în clipa aceea, încât l-am convocat a doua zi; în felul acesta, gândeam, scăpam onorabil de „mica insectă” și nu aveam decât, a doua zi, să nu-i deschid ușa. A renunțat deci să mă mai tragă de mână, voind s-o sărute – ah, numai gândul la contactul buzelor sale roșii, sângerii, răsfrânte, umede, pe pielea mea, mă umplea de fiori! – și, plecându-se mereu și înaintând cu spatele, cum e de uzanță în fața regilor, a catadicsit să plece, dar a rămas în fața ușii, așteptând umil, cu o mutră plângăcioasă, să o închid. Mi-a spus mai târziu că, după ce i-am închis ușa în nas, a rămas nemișcat câteva minute, țintuit pe covorașul meu roșu din fața intrării, apoi... a început să plângă încet „de mare bucurie”, spunea, „era o zi din viața lui”!

A doua zi am fost laș și i-am deschis, însă promițându-mi solemn că era ultima oară când „gângania” îmi intra în casă. Eu, atât de exigent, de maniac aproape, în alegerea celor care-mi intră în casă, să suport două zile la rând pe ovreiașul care, închipuiți-vă, a venit a doua zi în mare ținută vestimentară, cu un buchet oribil de flori... oribil, vreau să zic extrem de bogat, de scump, de parcă venea în vizită la mica sa amantă din corul Operei. Liliac alb în plină iarnă, un uriaș buchet la a cărui vedere hotărârea mea de a-l opri la ușa și de a-l expedia cu câteva fraze uscate s-a topit instantaneu. Culmea, liliac alb, feblețea mea!

M-am așezat pe fotoliul meu voltaire roșu și l-am îmbiat să ia loc pe unul din fotoliile ce se aflau în față, el s-a uitat în jur, nedumerit, cred că, din ochi, își căuta scăunelul de ieri, din bucătărie și, negăsindu-l, s-a dus până în capătul celălalt al salonului unde, într-un colț, se găsea un scaun vechi cu șezutul împletit din trese de paie, cum au franțujii, pe care era așezat un maldăr de cărți, a depus teancul de cărți pe parchet, a adus scaunul în fața mea și s-a așezat, privindu-mă cu o curiozitate neacoperită, de parcă era prima oară că mă vedea, privirea aceea a unui copil care îți știe imaginea dintr-o fotografie și te fixează cu intensitate, când te cunoaște, vrând să-ți verifice asemănarea.

Am încercat să păstrez o atitudine severă, rigidă, am hotărât să nu-l servesc cu nimic, în definitiv, mi-am zis, ca să-mi fac cumva curaj, e un fel de domestique, de servitor benevol, candid și insolent în același timp, insolent nu din sfruntare, ci dintr-un fel de uimire: aflat în fața unui „os domnesc”, cum zice, un vechi și „aproape de negândit vis al său!”, nu știe pur și simplu cum să se poarte, alunecă, adică, din postura umilă, serviabilă, pe care o ia de obicei față de „ceilalți muritori”, în acea uimire entuziastă a unui copil căruia îi aduci o jucărie mirobolantă! Puteam să mă supăr pe el, cred însă că nu prea ar înțelege și, oricum, orice i-aș fi făcut sau spus, bucuria și umilința sa erau atât de profunde, încât n-aș fi reușit să-l jignesc în nici un fel! Sigur, nu am putut scăpa de ideea, de

suspiciunea că juca teatru sau juca „și” teatru, dar... când?! Și cum?! Nu cumva juca teatru „fără să știe” sau „fără să vrea?!” Cât din tot „teatrul” său era un joc, o rutină, o deprindere deci, apropiindu-se de un tip de politețe așa cum o vedea el și... cât anume era joc insolent, provocare chiar...?!

Apoi, bănuți, a început să mă viziteze, să-mi facă mici servicii inutile, odată mi-a adus chiar și bomboane, îmi propunea bilete la spectacole vândute înainte, discuri și CD-uri epuizate, dacă aveam imprudența să deplâng cu voce tare acest lucru și, în primul rând, informații! Aveam la mine în casă, la orice oră voiam, „vocea târgului”, vocea opiniei publice, ultimele cancanuri, dar și vești oculte, nu la îndemâna oricui. Cunoștea oameni la poliție, la vamă, la notariate... habar n-aveam și nu mă interesa! În general îi temperam entuziasmul „informativ”, dar, în zilele „ploioase”, ca să zic așa, când ieșeam greu din migrenele mele obișnuite sau nu aveam chef de „umanitate”, închizându-mă zile întregi în casă, lăsam pur și simplu să curgă din gura micului ovrei întreg șuvoiul de informații cu variantele lor, pe care „le ducea în spate”. Era, după cum vedeți, un „mesager” de la început, numai că-și ascundea adevăratul, misteriosul, rarul, „incredibilul” mesaj sub un altul, trivial, de toată mâna! Acest lucru de altfel l-a și ascuns și l-a apărut, altfel... i-aș fi arătat de mult ușa! Dacă aș fi bănuțit acel grăunte tragic, unic pe care-l ascundea ființa aceea rubicondă, zglobie, suficientă, da, suficientă, uneori trăda o încântare de sine fără margini, dar... tot ca un copil, ce crede a fi pus deja stăpânire pe lumea reală!

Evident că s-a pus miraculos de iute în cele mai bune relații cu femeia care-mi face menajul, cu șoferul meu și cu Gyury-bacsi, prietenul meu din bloc, care e, puțin, sfetnicul meu și care-mi rezolvă, printr-un văr al său, avocat, chestiunile curente. Până să mă șterg la ochi, a făcut cunoștință cu aceștia, cu care, mai mult sau mai puțin, a început să aibă relații separate. A, totul în vederea „relației principale”, să nu mă scape din ochi, țesând o pânză deasă în jurul meu, făcându-se util, cum credea el, probabil atributul „util” în mintea lui avea o conotație specială, era vorba, cum se trădase chiar de la prima convorbire, de o „nevoie”, de o „utilitate” pe care, chiar dacă eu nu o aveam, mi-o... „împrumuta” el ca să zic așa; abil și inventiv „comerciant uman”, îmi provoca necesități pe care le ignoram, cum fac... întemeietorii de religii, marii politicieni și, bineînțeles, marii comercianți, fabricanții de medicamente, printre alții sau... de armament! Nu trăim noi oare în epoca falselor probleme, a falselor și dramaticelor necesități?! Nu-nu, micul Herlich era un om al timpului său!

L-am acceptat, am sfârșit prin a-l accepta în rândul servitorilor mei plătiți sau benevoli, în mica mea curte, un prinț, nu-i așa, are dreptul la o... suită?! Ei bine – răsă Callimachi – am și eu suita pe care o merit, sau... cea pe care mi-o oferă împrejurările; lenea, comoditatea mea înnăscută fac ca, în anumite privințe, să mă las dus de împrejurări și, trebuie să recunosc, ele, zeițele acestea nevăzute pe care le numim astfel, nu rareori m-au ajutat, m-au scos din încurcătură! Nu-nu, în viață, un exces de „voință, de voluntarism” te poate vârî în mari încurcături...

Îmi devenise atât de familiar, după nici trei luni, încât... am început să-l uit! Da, să-l „uit” cumva, deși îmi intra în casă cel puțin de două sau de trei ori pe săptămână, numai dimineața, se-ntelege, când îmi rezolvam și unele treburi curente. Să-l „uit” ați înțeles cum?! Adică să nu mă mai „nerveze” vorbăria sa dezlânată, gesturile sale țopești – cum își ștergea nasul cu o veșnică și dubioasă batistă împăturită, cum tușea, cum mă întrerupea, cum râdea, cum suspina sau ofta, cum își dădea importanță exagerată povestindu-mi micile sale victorii, sau când îmi anunța, cu gravitate, lucruri comune etcaetera, etcaetera!... Uneori, nici nu-l ascultam, îl lăsam să vorbească și să se foiască ca un papagal, alteori spicuiam numai părți, segmente din discursul său, apoi „îl uitam” și vocea sa se depărta, chiar și ființa sa o vedeam ca printr-un ochean întors, alteori ațipeam pur și simplu în fotoliul meu. El nu se supăra, vorbea în continuare sau aștepta respectuos să redeschid ochii și mă saluta, umil și bucuros, cu zâmbetul său unsuros. Eram incapabil să mă înfurii pe el, am strigat de câteva ori, ba chiar o dată am răcnit la el de mi-am pierdut vocea pentru câteva ore; m-a privit uimit, cu sprâncenele

ridicate, aproape amuzate, de parcă era regizorul acceselor mele, așa cum îl asistă un metteur en scène pe un actor căruia îi cere „să se enerveze convingător”!

Cum să te superi pe un om... atât de „mic”, cineva care el însuși își „retrage din importanță”, ca să zic așa! Cineva ce se „gârbovește, se înconvoaie la extrem” pe acea fâșie de spațiu, un loc geometric pe care-l ocupăm în univers și pe care atâția, pe drept sau pe nedrept, încearcă să-l „expandeze, dilate”, conferindu-și importanță! Herlich nu era ceea ce se cheamă, cu un termen de altfel extrem de vag, modest; el vorbea rău despre sine, se micșora cu bună știință și cu insistență, nu din ipocrizie, nu, în nici un caz și, ha, ha, nici măcar pentru faptul că avea despre sine o părere proastă, ca atâția sceptici sau sinucigași; nu, el „se micșora” în fața mea – și, probabil, și în fața altora! – pur și simplu ca să-mi dea, să-mi facă mie curaj, să-mi restabilească, altfel spus, buna părere despre mine, acea „minimă” bună opinie fără de care un om, o ființă umană nu poate duce mai departe jugul existenței, jugul, povara teribilă a fiecărei zile! Ah, ticălosul, când am „observat” acest lucru, când am tras, cu un anume efort de observație, ca să zic așa, această concluzie și, apoi, am verificat-o, era cât pe aci să-i fiu recunoscător! Da-da, recunoscător... gănganiei, șobolanului uman ce mi se strecurase în casă, lingându-mi obiectele și mâinile cu coada sa lungă și mătăsoasă, amușinându-mi obiceiurile și reflexele, punând încet-încet ordine în lucruri! Vă dați seama, dragii mei, ce am spus?! Da-da, începând să pună ordine în lucruri, adică devenind, pur și simplu, axul în jurul căruia începură să se învârtă obiectele și apoi gândurile „din jurul meu”! Sigur, exagerez, exagerez mult, deși... cu cât mă gândesc mai mult cu atât... În sfârșit! Nietzsche are o frumoasă frază, dați-mi voie să v-o citez: „În jurul noilor idei se-nvârte lumea; neauzit, inaudibil se-nvârte ea!” și tot el spune: „Noile idei vin pe piciorușe de porumbel!”

Sigur, dacă aș fi știut!... Dacă aș fi știut ce forță închide în ea acea... carcasă ridicolă a micului ovrei, a, dacă aș fi știut, l-aș fi dat afară, cu o indignare expresă și veritabilă, încă de la cea de-a doua vizită, când a avut insolența să apară cu veston negru, cravată și batistă albă, pochette, la buzunarul de sus al vestonului, pantofi de lac, da-da, pantofi de lac, nu foarte noi, cine știe ce amic mort i le-a lăsat moștenire și, ținând pompos în față ca pe o vază scumpă, un uriaș buchet de liliac alb în plină iarnă. A, dacă tot ce era pe el, în ziua aceea, putea fi de căpătat sau de dăruit, buchetul, pe acesta l-a plătit cu siguranță! Ha, era cât pe-aci să mă dărâme cu acel buchet, îl ținea ca pe un trofeu, ca pe o armă și eu, prostește, am reculat în primul moment, de parcă... da-da, de parcă vedeam o fantomă! Cu siguranță vedeam ceva, ceva ce nu se vedea în nici un fel, adică – mai târziu am început să-nțeleg! – dublura acelei personalități, „umbra” sa pe care el o trimitea înainte, nu o târa în urmă ca noi... ceilalți muritori! Da-da, sunt momente când unele persoane își arată, își trădează esența, cealaltă față, momente fulgurante care, ca și fulgerul, durează fracțiuni infime de timp și prin aceasta, dar și prin „neverosimilitatea” lor, ca să zic așa, par... „păneri”, înșelăciuni ale ochiului! Și, de altfel, să fim serioși: cine are „cheful”, cine are puterea să privească în față „esențele”, acea eternitate ce se plimbă uneori pe fețele, pe conturul trupurilor noastre, ca și reflexul unei mari oglinzi pe coastele și stâncile unui munte, sau raza lunii, uneori, ce „șterge”, ca o dâră sclipitoare, nisipurile și valurile liniștite, fremătânde, infinite, ale mării!

Care era forța lui?! Dumnezeu știe! Nici până azi nu pot să-mi dau prea bine seama; sigur, pot să-l descriu, cum face și un romancier care posedă o oarecare rutină, pot chiar „să-l urmăresc” în propria-i mișcare, pot adică să-i împrumut propriile-mi idei și reflexe ideatice, aseasonându-le, adaptându-le cât de cât micului nostru personaj și cam ceea ce cred eu despre originea, pătura socială din care a venit, idiosincraziile și marotele sale, mediul său, cu aproximație, în care se-nvârte! Cum, și asta e tot?! Ei bine, tocmai acest lucru m-a-nșelat, vreau să zic îngâmfarea propriului meu raționament, acea îngâmfare tipică nouă, europenilor raționaliști care credem a cunoaște și „stăpâni” totul numai cu puterea judecății, a observației, a descrierii critice, prin generalizare și abstractizare

sau, uneori, prin simbolistică! Dar el... micul om, el s-a „strecurat”, ca să zic așa, prin interstițiile acestor raționamente și „observații, deducții” ale mele și... a rămas! Odată cu „mirosul” lui, ca orice mamifer „mare” și cu capacitatea sa, nu de adaptare ci de... falsă adaptare! Da, el s-a prefăcut a se plia, cu dexteritate mare, la obiceiurile mele și ale casei mele, apoi, ca orice „parazit superior”, mi-a dictat... nu „obiceiurile, nu criteriile sale”, ci... altele! Necunoscute mie și de care nu aveam în nici un fel nevoie! Da, nu aveam nevoie, e drept, la un anumit nivel, cel al „ochiului liber” ca să mă exprim puțin trivial, dar, cum el însuși m-a avertizat de la-nceput, fără ca eu să bag bine de seamă, disprețul meu instinctiv și prostesc îl „acoperea”, îl apăra foarte bine! „El” avea să-mi provoace – sau să-mi „deștepte”, cum vreți! – un alt tip de necesități, ca un „scripete uman” el avea, vrând sau nevrând eu, să mă ridice la un alt nivel de necesități, de nevoi... adevăratele nevoi, unicele! Și, cum vreți ca eu, acum, să-i fiu recunoscător... chiar și umbrei sale?! Cine e recunoscător cu adevărat acelui „maestru” care te trage de urechi în sus din nămolul dulceag al intuițiilor simple și al judecăților de toată mâna, ce te obligă să „vezi tu însuși lucrurile” în loc să te folosești de „calculata prejudecăților comune” unde nu ai decât să apeși cu degetul tău nenorocit și apar, în șir, tot felul de date și de concluzii gata făcute, pe măsură, „gata mestecate”! Am oroare față de tot ce e „dinainte mestecat” și această repulsie am căpătat-o odată cu o experiență a copilăriei, care, în esența ei, nu era neplăcută, ba e chiar emoționantă, la drept vorbind, dar, nu știu de ce, din snobism, probabil, din vanitate, mi s-a părut respingătoare: venind în vizită la un coleg de clasă, în școala primară, un coleg sărac, i-am zărit mama, o femeie înaltă, statuară, ca o madonă florentină din secolul al XV-lea, ce ținea în brațe un prunc și-l hrănea cu boluri alimentare pe care le mesteca ea însăși înainte, le scotea din gură și le introducea în mică guriță a pruncului! Azi, cum vă spuneam, am „reabilitat” această imagine vie, dar... repulsia a rămas! Ca un ins inteligent însă, am transferat-o asupra unei categorii abstracte, asupra cunoștințelor gata făcute pe care se sprijină întreaga noastră civilizație actuală cu rare, extrem de rare excepții! Dar iată că Herlich a fost mai „inteligent” decât mine, de fapt, el a fost cu adevărat inteligent, viu, și m-a prins în capcană, m-a „făcut prizonier” cu propria mea manieră de a aplica asupra sa „judecăți gata făcute”, raționamente și chiar concluzii „ale altora”, „boluri mustoase intelectuale” pe care „alții” mi le-au vârat în creier, făcute să mă „liniștească”, evident, în fața „grozăviei și incomprehensibilității existenței”, dar ucigându-mă încet-încet, indolor și nedramatic, anesteziindu-mă ca pe atâția alții, vanitoși și superbi, ce cred a gândi și acționa după liberul lor arbitru, după „mândrul lor creier”!

Nu, nu-i sunt recunoscător, nu am această forță, dar... nu pot să-l uit, să-l „ignor”, el „există”, deși a dispărut și e mort! Da, atunci, la începuturile amicitiei noastre, ca să-i zic astfel, da, atunci puteam să-l „uit, să-l ignor” pe lungi perioade de timp, așa cum ignori un obiect ce-ți este familiar, îl ignori, deși îți stă la-ndemână sau, ca să fiu mai subtil, așa cum ignori o amintire ce ți-ar putea salva chiar viața, dacă ai avea-o mai „aproape” de oglinda lucidității, ca să zic așa, un eveniment ce s-a mai petrecut o dată în viața ta, fără urmări grave „atunci” și care, atunci când apare „pentru a doua oară”, te omoară sau te lasă schilod, indiferent la ce nivel, material sau psihic! Acea „uitare” ce ne „omoară sau schilodește”, uitarea „esențială” ce se opune instinctului vital mai adânc, acea „uitare” ce este complicea „dușmanilor” noștri, fie că ei sunt cunoscuți sau nu, mai mult sau mai puțin abstracti sau aflați chiar sub ochii noștri, apărați, cum spuneam, de prejudecățile sau de „prestigiul” reflexelor noastre de grup sau mentale.

După ce a dispărut, după ce a murit, am încercat să-l înțeleg mai bine – de fapt, încercam să-mi înțeleg propria propensiune, puțin cam ciudată, față de persoana sa adesea acoperită de ridicolul pe care-l producea ea însăși și apărată, cum spuneam, de vanitatea mea proprie, de superficialitatea mea plină de sine! – și, folosind un carnet de adrese pe care mi l-a dat, plictisit, ofițerul de poliție însărcinat cu ancheta morții sale, am încercat „să urc râul”, cum spuneam, în „amonteale” întâlnirii noastre, dar și în „prezentul” sau „avalul” ei. Am cunoscut, astfel, câteva persoane și „profiluri”

mai mult sau mai puțin interesante și previzibile, dar, cu ocazia acestei „incursiuni”, incomode și neobișnuite spiritului meu flegmatic și puțin dinamic, am primit marele dar al maturității mele, ca să mă exprim puțin emfatic: cunoștința cu maestrul meu – cel ce mi-a devenit iute și profund, astfel! – bătrânul Jiquidid! Și dacă pe „micul om” ce purta numele Herlich nu l-am „recunoscut” imediat – de fapt, nu l-am „recunoscut” aproape deloc, abia mai târziu, abia în clipa în care vă vorbesc despre el, îl „văd” cu adevărat, îi „cuprind” întregul contur al personalității sale, deși Dumnezeu mi-este martor că încă mă-ndoiesc dacă îl „văd cu adevărat” sau e doar o halucinație ce-mi stăpânește simțurile și memoria cu o acuitate formidabilă și el, micul om, nu a devenit decât un fel de „personaj literar”, extrem de „concret”, așa cum sunt unele personaje ale marilor autori ai secolului XIX, într-atât îmi pare el acum de „prezent”, în sensul simbolic al cuvântului, de „necesar”, de „exemplar”, dar... numai pentru nevoile mele esențiale, nevoi pe care „el” le-a „pus în mișcare”, acea forță ciudată pe care o purta în sine și o mișca în fața ochilor mei încă orbiți de acea „albeață” a mediocrității cotidiene! – da, dacă pe Herlich nu l-am „deosebit” decât târziu, prea târziu sau... mai știi, la timp, deoarece l-am „văzut” totuși, așa cum interceptezi o figură umană ce părăsește o încăpere și nici măcar nu o vezi „pe ea”, ci doar un element al persoanei, ca să zic așa, trena unei rochii, dacă e femeie, sau sunetul vocii, câteva cuvinte fără un sens anume ale celui sau celei ce iese din încăpere printr-o ușă ce rămâne deschisă! – ei bine, pe Jiquidid l-am „văzut” imediat! E adevărat că cei doi făceau parte din „două lumi spirituale” distincte și e tot atât de adevărat că Jiquidid a venit în întâmpinarea înțelegerii mele, ca să zic așa, pe „șina” firească, pe drumul, pe calea pe care „circulă” inși din categoria noastră, vreau să zic acei intelectuali dintr-o anume pătură socială, ale căror semne și sensuri ei le percep și le decodifică cu ușurință. Acele „figuri” ce vin dintr-o „direcție previzibilă și familiară” și noi îi „recunoaștem” și le „oferim” de îndată prețuirea și atenția noastră! În timp ce inși ca sârmanul Herlich, ce „ne sosesc” pe o cale atât de lăaturalnică, lipsită total de prestigiu ca să mă exprim litotic, cine... dracu să-i „recunoască”, să-i „vadă” măcar?! Numai... nebunii și copiii și... și... inșii apti de o anume oboseală a spiritului, pe care o numim cinism... ce spuneți?! Ridicol, nu-i așa, total ridicol... dracu’ să mă ia!

2

Domnul Hyppolit ieși din casă cu aerul cuiva care nu știe ce să facă cu ziua, atât de senină, de strălucitoare, de primăvară, ce-l aștepta afară. Își aprinse o țigară și vru să se îndrepte spre chioșcul de ziare de la colțul străzii, când Dacia spitalului trase lângă el, la bordura trotuarului.

– Bună diminața, șefule, îi strigă șoferul, un negricios, nu prea pari să ai chef de lucru azi... vrei să faci câțiva pași pe jos, dacă vrei te aștept în parking, la Catedrală!...

– Nu-nu, spuse Hyppolit... părând încă o dată nehotărât. Privi în stânga, în dreapta, oftă, apoi ocoli mașina și se așeză lângă șofer. Într-un sfert de oră ajunseră la Spitalul Nr.1, al cărui administrator și director tehnic era și, cu același aer „distrat”, de parcă ar fi vrut să facă „cu totul altceva” sau „să se afle în cu totul altă parte”, se „aruncă” în vârtoarea treburilor ce-l așteptau. Dincolo de treburile curente – ce erau totdeauna în „întârziere” cu o zi sau două, sau, unele, chiar cu o lună, dacă nu mai bine! – azi îl aștepta o „treabă specială” care cerea atenție, timp, abilitate: sosirea unui TIR elvețian, din Zürich, cu ajutoare, adică medicamente și diverse materiale, utilaje, instrumente, pentru cele trei centre de copii handicapați pe care le administra tot el, aflate în raza orașului Cluj. Era o societate, GMBH, ce purta numele PERIL, iar unul din directori, Karl Wimmer, sosea el însuși cu transporturile ce aveau loc la două luni, deoarece veniseră plângeri la firma de la Zürich că unele „materiale” primeau alte scopuri decât cele inițiale și „declerate”.

Camionul uriaș cu remorcă sosi însă cu o întârziere de câteva ore, la sfârșitul după-amiezei și Karl, însoțit de astă dată de soția sa, o româncă, Adriana, o olteancă exilată încă din vremea dictaturii, și o prietenă a lor, jurnalistă, Madeleine Mounet, povesti cu un haz real cum erau „să scape de camion, cu încărcătură cu tot”; la Arad, unde ajunseră de dimineață, se opriră la intrarea în oraș să pună benzină, femeile dormeau încă în spatele cabinei și ei doi, Karl și Uwe, șoferul, intrară într-un bufet să „guste ceva, eventual să bea o bere, să fumeze liniștiți o țigară” când, spre umirea lor, poidslourd-ul său brummer-ul, cum îi spuneau ei, se puse în mișcare, încercând să manevreze pentru a ieși dintre mașinile masate în fața benzinăriei.

„Eu am fost mai iute, spuse vesel și mândru Karl, am fugit după el, am sărit în cabină și, ce să fac, a trebuit să-i car vreo doi pumni hoțului, un băiat tânăr, negricios, și cred că mai avea un tovarăș care îl dirija de jos, dar care a dispărut repede. Pe scurt, a venit poliția, a trebuit să mergem la secție, deși eu am declarat că renunț să fac plângere, acolo a trebuit să-l așteptăm pe comandant, acesta a vrut neapărat să-l interogheze pe hoț etc., etc... mult timp pierdut! De asta am ajuns așa târziu... vă rog să ne scuzați!”

Era vesel și mândru găliganul acesta de elvețian, înalt, osos, cu ochi albaștri, cu un început de chelie, ce nu împlinise patruzeci, inginer „la bază”, dar care de mai bine de un deceniu colinda prin toată lumea, „vizitând” țările „în criză” sau care „ieșeau din criză”. „De fapt, spunea el, cu același aer sarcastic ce-l părăsea rareori, e cam același lucru, uneori, ieșirile din criză, am constatat, sunt mai tenace decât criza propriu-zisă!... Mai grave deoarece păcălesc pe toată lumea, noi... avem deja experiență dar, bineînțeles, în afară de «materiale», ne ferim să dăm sfaturi! Deja faptul că venim încărcăți și distribuim gratuit, însă sub anumite condiții, ce aveți voi nevoie, nu e privit bine de toată lumea, dacă am mai da și sfaturi, sunt convins că am avea probleme cu poliția sau cu alții!”

Vorbea cu haz, cu haz real, era încântat de propria-i detașare față de micile și „insistentele” mizerii ce i se făceau în țările subdezvoltate pe unde umblase și umbla, încântat că, de multe ori, cunoștea mai bine starea de fapt a lucrurilor la fața locului decât „băștinașii”. La drept vorbind, el nu posedea un exces de informații, dar, prin educație și origine, era obișnuit să privească realitatea în față, fără menajamente și fără „vălul de văicăreală”, cum o spunea el, cu care, de multe ori, „indigenii sau băștinașii” își ascund lor înșiși „starea de fapt”, lamentare sau „pesimism accentuat” ce fusese sau era încă un fel de luptă contra tiraniei sau a haosului ce urmează unei tiranii, contra birocrăției sau corupției pe care o ascunde totdeauna o administrație veche și tiranică. O „văicăreală” însă, spunea Karl (ce amesteca două limbi, dacă nu trei, germana, franceza și engleza, ba mai strecura și cuvinte sau sintagme românești) ce nu îi mai „apăra” de mult pe cei ce o practicau, când se potrivea și când nu, ca și cu zvonurile, ele fuseseră „inventate” pentru „a-i apăra” pe oameni de aparatul opresiv statal, acum, însă, de când statul slăbise sau în unele locuri dispăruse de tot, îi păcălea chiar pe acei ce „voiau să-i păcălească, de voie sau de nevoie, pe alții!”

Adriana, soția lui, o femeie tânără, subțire, negricioasă, cu ochi mari, negri, „îngrozitor de catifeleți” cum o repeta Karl, era, spre deosebire de el, tăcută, se ocupa cu „treburile mărunte” ale menajului și afacerii lor, deși „la bază” avea filologia, franceză-română, absolvită la București, și un doctorat început la Zürich, în legătură cu miturile balcanice în medievalitatea târzie. Madeleine, jurnalista, era pentru prima oară în România: înaltă, blondă, în jur de treizeci sau mai puțin, gravă, zâmbind în exces, motiv, probabil, ca să nu răspundă la unele întrebări ce i se puneau din toate părțile, arătând o discreție rară la un jurnalist care, în plus, nici nu purta un aparat de fotografiat la gât. Extrem de elegantă, părea satisfăcută de propria persoană, uimită oarecum că se afla într-un loc „atât de depărtat” și de „neobișnuit”, venea, se pare, dintr-o familie foarte înstărită și-și petrecuse prima tinerețe în estul Statelor Unite, în orașul Boston. De altfel, Karl era acela care o proteja de curiozitățile prea insistente, el răspundea și întrebărilor ce i se adresau ei, o invită să dea o raită

prin oraș împreună cu Adriana, diseară, după ce vor fi primiți de primar sau de adjunctul lui, târziu, după orele 21, domnul Hyppolit aranjase deja din timp participarea la o serată organizată de cel mai influent ziar local, *Ardealul*, ocazie de a cunoaște „lumea bună și influentă a Clujului”. Karl, se pare, aranjase acest lucru, prin telefon, cu Hyppolit, voia nu numai s-o „introducă” pe Madeleine, dar voia să-l reîntâlnească pe directorul Dumitrașcu pe care l-a cunoscut cu ocazia vizitei precedente și care-l rugase, se pare, să transmită un articol sau o „informație” importantă marelui ziar *Neue Züricher Zeitung*. Nu, Madeleine nu lucra la acest ziar, ea era o „jurnalistă liberă”, dar avea, spunea Karl, excelente relații în lumea jurnalistică și bancară și el se bucura să o poată prezenta unuia din conducătorii ziarului local. Ei, cei ce încercau să ajute România, spunea Karl, aveau ei înșiși nevoie de ajutorul presei în „complicațiile” pe care le întâlneau, nu rareori, cu „chichițele și birocrăția locală”. „Cu cât orașul e mai mic, spunea el, cu atât birocrăția și poftetele ei sunt mai mari! Nimeni nu înțelege că ceea ce facem noi este benevol, extragem din veniturile noastre și dintr-o obositoare colecție de fonduri și singurul avantaj pe care ni-l face statul elvețian este că ne scutește de vamă, la ieșire. Dar, nu vă-nchipuiți ce greutăți avem aici, la voi, chiar de la intrarea în țară, suntem bănuți de cele mai rele lucruri, în primul rând suntem căutați de droguri, o percheziție ce încetează automat dacă scoatem «săculețul!»” (Prin „săculețul” el înțelegea sticlele de whisky și cartușurile de țigări!) „N-o să credeți, îi spunea el directorului spitalului, Hyppolit, cât enervează, în primul rând, faptul că ducem «atâtea lucruri frumoase și scumpe» unor «copii mizerabili» sau unor țigani! Se pare, adăuga el, mereu râzând, că voi v-ați obișnuit să vă administrați singuri ajutoarele străine, ba am auzit că se făcea un bun comerț cu ele! Nu suntem uimiți, același lucru se întâmplă aproape peste tot, de aceea, după cum vezi, profităm ca să facem aceste voiaje și să le împărțim noi! Dar... asta nu ne face mai simpatici!... Și, cu toate acestea, avem, pe ici, pe colo și câțiva prieteni! De aceea, îi apreciem pe prietenii noștri, când plecăm, noi știm că... îi lăsăm, ha-ha, în ghearele voastre! A, știm foarte bine, securitatea nu mai are puterea de altădată dar... se preface că o are sau, mai știi, îi convine să se prefacă și, multora, obiceiul acesta de a-i suspecta pe cei care vin în atingere cu străinii le-a intrat sub piele, o obișnuință plăcută, ca... scărpinatul, ha, ha!”

Seara sau serata la *Ardealul* începu de-o manieră cam plicticoasă, cel puțin pentru străinii care erau invitați, apoi, după aproape două ore de „pălăvrăgeală”, cum spunea Karl, adică discursuri, toasturi chiar și recitări din „poezii naționali”, se „deschise” bogatul bufet și se dansă, în sunetele unei orchestre de jazz studențești. Dansară chiar și „elvețienii”, Madeleine, mai ales, avu mare succes la tinerimea de față și, la un moment dat, ea se desprinsese din îmbrățișarea ultimului ei cavalier și se apropie de masa lor, unde, printre alții, Karl și domnul Hyppolit discutau relaxat, ca doi vechi prieteni, fumând din bunele trabucuri pe care le oferea Karl. Nu, nu voia să ia loc, era de fapt prea încălzită ca să se așeze sau ca să iasă pe terasa localului, dar... adăugă ea cu o mină vicleană, naiv-vicleană, nu prea obosită ca să danseze și cu „domnul director”! Hyppolit își ridică uimit privirea spre frumoasa femeie și, cum Karl dădea din umeri râzând – el abuzase puțin de sticla de horincă pe care o adusesese unul din medici la masă, de „medicină de Turț” cum îi spusese! –, Hyppolit se ridică și încercă să se scuze:

– Eu... sunt mic și gras, dumneata, Madeleine, ești o adevărată Diană ce a sosit, cu pasul ușor, pe plaiurile noastre, nu crezi că... vom fi ridicoli?! O pereche ridicolă!

– Bineînțeles! Bineînțeles! aprobă Karl, mai trăgând o dușcă din țuica de Maramureș – dar... tocmai de asta! Ce dracu’, Hyppi (așa-i spunea el directorului!) ți-ai pierdut și dumneata simțul umorului ca toți conferențiarilor voștri de astă-seară?!

Și cum și Madeleine dădea din cap, în semn afirmativ, adică da, „vom fi o pereche perfect ridicolă... nu e amuzant?!”, domnul Hyppolit se resemnă și o conduse pe jurnalistă, amestecându-se printre ceilalți dansatori, în majoritate tineri, medici, studenți, jurnaliști, scriitori, funcționari

superiori la unele instituții ale orașului. După un rock și o sambă, urmă un tangou și Madeleine, în ciuda propunerii lui Hyppolit, se arată neobosită și dornică de a continua, iar el îi făcu pe plac. Nu mai dansase de mulți ani și, la început, din timiditate sau din politețe, voi s-o lase pe femeie să conducă – se vedea, în ciuda rezervei și tăcerii ei zâmbitoare, că e obișnuită dacă nu să-și impună voința, oricum avea aerul și „privirea” celui ce de ani de zile decide „pentru sine”, perfect autonomă, purtând „în față, ca o platoșă”, o ironie calmă, veșnic vie și trează, dar și ca un aliment din care i se hrănea scepticismul față de toate dizgrațioasele eforturi sau ipocrizii umane. Dar abila femeie se prefăcu a nu înțelege, lăsându-se „moale” în brațele sale și directorul, vrând-nevrând, trebui să „preia conducerea operațiunilor”. Vrând s-o amuze, mereu dansând, încercă să-i facă puțină conversație, dar ea îi făcu semn cu degetul la buze să tacă și se lipi de el.

Dansară îndelung și, după un timp, Hyppolit simți cu o anume stupefacție că, într-adevăr, între trupurile lor trecea un curent aproape senzual, deși în urechi îi rezona încă ironia lui Karl în legătura cu „cea mai ridicolă pereche”, „un pinguin țopăind lângă un flamingo roz!” O privi: fața ei își pierduse total acel aer ce-i părea agățat de figură, de perpetuă și fină ironie, și, deși o urmărise dansând cu alții, Hyppolit remarcă pentru prima oară un aer de concentrare, de parcă, „școlărița conștiincioasă a vieții” încerca să rețină o lecție dificilă sau să-și amintească ceva, încă tulbure, așa cum, uneori, dimineața, cu picioarele goale atârând „spre podele”, încercăm, din frânturi, să recompuem o istorie coerentă, după modelul „tiranic” al „istoriilor” pe care le trăim sau le punem în mișcare în „timp de veghe”... întinerise brusc, se vedea că n-o mai interesa nimic altceva în afara dansului și a ritmului pe care acesta îl ordona, lipindu-se, aproape agățându-se de trupul bărbatului aceluia aproape necunoscut, ce trezise în ea o „amintire specială”, poate, cum sunt uneori mirosurile unei alte vârste, aproape uitate, ce „ne ajung din urmă peste ani” și ne învăluie cu o ciudată fermitate și precizie, dislocându-ne din împrejurarea, din ambientul în care trupul nostru se află adâncit. „Ogarii altui timp!”, ar putea afirma un poet sau „mesagerii unei eternități” pe care, adesea, o ignorăm, din mediocritate sau pur și simplu din frică. O „eternitate pe care nu o merităm”, ca un prieten uitat, trădat, în apele unei alte vârste, dar care, încăpățânat, ne ajunge din urmă, indiferent la „noua” noastră vârstă și preocupări, insensibil chiar și la renegările noastre consecutive, procedând ca „zeii”, impunându-și voința „și capriciul” dincolo de timp și de biata noastră voință sau calcule, ce se surpă, într-o clipă, ca un castel de cărți de joc, la briza unei uși ce se deschide brusc, la o anume distanță...

Femeia aceasta tânără, venită de departe, care știa să-și impună prezența și voința în orice ocazie – Karl, de altfel, îl avertizase în vizita sa precedentă că avea să-i prezinte „o mostră feminină specială, făcută să comande, dar... prea leneșă ca s-o facă cu adevărat!” – de data aceasta, în brațele scundului și puțin rotofeiului, gravului director, „știu”, cu un perfect instinct, să-și „audă și să-și asculte” propriul instinct, „recunoscându-l” pe celălalt ca partener „real”. Doar pentru un dans?!... Poate, dar, se pare, femeia era obișnuită să „ia” pe loc ceea ce i se oferea și poate că „gravitatea, concentrarea” ei trădau faptul că nu i se întâmplau zilnic astfel de „evenimente”. Și Hyppolit, vrând-nevrând, deși părea „că el conduce”, trebui să se supună, să „i” se supună și fu aproape bucuros, mulțumit; îi convenea, în afara obositoarelor și multelor sale obligații de serviciu pe care le lua foarte în serios, să se retragă „în penumbra” altora, cum spunea, iar o prietenă veche îi spusese odată, mai în glumă, mai în serios, că „posedă o reală stofă de sfânt” prin felul în care se „încolăcea în sine, se învagina, ca o blastulă” (era, evident, un medic!), lăsând „celorlalți”, indiferent de vârstă sau de nivelul social sau intelectual, „spațiu” de respirație și de existență! „De unde să luăm noi, spusese acea veche amică, spațiul, aerul necesar pentru respirație – vorbesc, bineînțeles, de o respirație internă, psihică, – dacă nu din acel spațiu oferit cu generozitate de tipi ca tine, specimene, însă, extrem de rare care-și reneagă, parcă, instinctul de conservare sau de agresivitate! Da, domnule, ai o bună, reală stofă de sfânt!”

– O... mantie, o zeghe, o pelerină răpănoasă de... sfânt, vrei să spui! se apăraseră el, privind-o puțin uimit, încercând nu s-o înțeleagă, ci pur și simplu s-o privească! E interesant, aproape șocant, să „privești” pe cineva în momentul când spune un adevăr! A, vreau să zic un „adevăr pentru sine”, un fapt, o „comunicare” în care crede și care nu are nici un fel de contingență cu nimic din cele ce se întâmplă în jur, în acele clipe. Un fel de ieșire din prezent... din prezentul convențional, trivial, se-nțelege!...

... Parcă dansau de o eternitate, în jurul lor perechile se schimbaseră, unii dispăruseră la mese, propria lor masă plutea parcă într-o depărtare nefamiliară și femeia aceasta străină, sosită în aceeași zi de departe, îl ținea lipit... nu de „ea”, ci de „starea ei” din acele clipe, prea egoistă, prea puternică ca să-i scape acest „vânat”, senzația aceea de senzualitate încărcată, concentrată, care nu avea vreo legătură cu trecutul „lor” și, probabil, nici cu viitorul lor ce se va derula, cu multă probabilitate, pe orbite absolut diferite. Iar Hyppolit, din politețe, din cavalerism, dar și din uimire, „o lăasă” „să-și continue dansul” și ambii se lăsau conduși de acea „mică zeităte” ce se furișase între ei și, dacă el ar fi fost mai tânăr – dacă ei ar fi fost mai tineri, deoarece și Madeleine, în ciuda vârstei ei biologice, se vedea că posedea experiență în relațiile umane! – ar fi înțeles, poate, greșit, tensiunea ce „se ivise” între ei, între trupurile lor, ca o simplă atracție, ca un banal și puternic magnetism fizic, senzual! Dar ambii erau „prea bătrâni” – el prin vârstă și experiență, ea printr-un scepticism de caracter sau dictat de civilizația din care venea! – ca să „înțeleagă greșit” ceea ce se întâmpla „cu ei”, un lucru, la urma urmei, dacă nu previzibil, oricum, ce putea fi ascuns și „turtit”, răstălmăcit de conștiințele lor, așa cum facem cu acele fapte sau sentimente „fără persistență” care ne contrazic opiniile sau obiceiurile. Nu, Hyppolit în acele zeci de minute cât dură dansul lor prelungit nu „o dori fizic” pe tânăra și frumoasa, mlădioasa femeie pe care o ținea în brațe cu o anume „precauție” și nici Madeleine, probabil, nu resimțea acest lucru, „absentă” cum era, da-da, „absentă”, într-atât era de absorbită „în ea însăși”, de ceea ce se „ițise, se mișcase” deodată în ea, ca un animal care, dus de-o pornire nebunească, irațională și sinucigașă, își devorează viscerele!... Da, Madeleine își devora, calmă și încordată, propriile-i viscere morale ce-i dăduseră, în contactul cu bărbatul acela străin și în aparență nepotrivit fizic în cuplu cu ea, un „semnal”, un strigăt ce nu era cel al senzualității sau se arăta doar sub această mască, dar, în fapt, cine știe, era un semnal al propriei ei vitalități, un sunet ce venea „din adânc” și care-i certifica încă o dată că... „era”! Era vie, întreagă, aptă de a simți și de a crea existență, aptă de a „fi prezentă în propria ei viață”, ca să ne exprimăm puțin prețios! Era un dar, acesta, pe care i-l făcea acel străin, inginer sau director sau medic, ea nu știa prea bine, poate că acesta era „scopul” real pentru care călătorise mii de kilometri în țara aceea „semibarbară” unde venise doar „să privească”, așa cum unii privesc prin lentile la ființe din altă specie sau în disproporție flagrantă, catastrofală cu propria lor ființă. Dar, probabil, cu instinctivitatea ei mândră și firesc-egoistă, ea nu va „privi” acest „semnal” ca pe un „dar al străinului” ci, mai degrabă ca, încă o dată, o probă a perspicacității ei vitale, a abilității ei de a „recunoaște” și de a „acapara, de a posedea” ceea ce-i „convenea”, ce-i era cu adevărat necesar, oriunde acest „aliment” rar s-ar fi aflat. E adevărat, „trupurile morale”, deoarece există și aceste „trupuri”, au și ele nevoie să se „hrănească” și cine ar putea să le reproșeze că-și iau „hrana, alimentele”, atunci când, printr-un mărunț miracol, o întâlnesc în cale, deoarece, e adevărat că, spre deosebire de „hrana curentă, obișnuită”, cea „morală sau psihică”, sau cum vreți s-o numiți – ea nu are nume! – o întâlnim rar, mai degrabă „accidental” și nu e la îndemâna oricui s-o „recunoască” și s-o „devoreze”, s-o „conțină”! Da, cine ar putea să le reproșeze celor „fericiți” și „puternici” când ei se „înfruptă” din rarissima și esențiala „hrană”, în absența căreia – o, o absență pe care nu o remarcăm ani în șir! – ne „îmbolnăvim” ciudat și ne „degradăm”, cum s-ar zice, ne înstrăinăm de noi înșine, de cei ce am fost „odată”, în momentele de „exceelență”, de tinerețe a firii”!

... Plecară destul de târziu de la acea chermeză-recepție a ziarului *Ardealul*, era trecut cu

puțin de miezul nopții, Herlich împreună cu o asistentă a sa de la clinică, doctorița Paula Cherteș, îi întovărășiră pe jos pe cei doi oaspeți, Karl și Madeleine, la hotel. Ploua fin, trotuarele erau pline de bălți, se înainta cu precauție și cu mici răsete, o conversație era aproape imposibilă în aceste condiții. Pălăvrăgeau mai ales doctorița cu Karl, care se cam îmbătase și iubea totul: Clujul, România, drumurile proaste, viclenia adeseori stupidă a „partenerilor săi români”, propria-i viață, ba, cu o voce aproape șoptită, începu să-i facă confidențe tinerei doctorițe ce-l asculta amuzată și ușor încurcată, din când în când privea în urmă la cuplul ce-i urma tăcut, și de parcă ar fi vrut să se dezvinovățească față de șeful ei.

În fața ușii hotelului cei patru întârziară încă aproape un sfert de ceas, punând, pare-se, la punct, alte detalii pentru a doua zi, de fapt Karl nu avea chef să urce și sfârși prin a-i invita pe cei doi clujeni sus „pentru un ultim drink”. Paula refuză, era așteptată acasă – avea un soț și un copil mic – iar Herlich se oferi s-o conducă.

– A, nu, făcu Madeleine, ieșindu-și brusc din tăcerea ei gânditoare, ai să mă conduci pe mine... nu-i așa?!

Și cum cei doi bărbați o priviră uimiți, ea adăugă cu un aer de fetiță răsfățată ce-i stătea destul de rău:

– Oriunde, nu-mi pasă! Străzile, aici la voi, sunt cât de cât sigure?!

Vorbea franțuzește, se-nțelege, dar amesteca și cuvinte englezești, de parcă nu avea suficientă încredere în capacitatea prietenilor ei români de a o înțelege.

– O conducem pe Paula, în primul rând, se-nțelege!

– O, nu, se eschivă aceasta, eu am să iau un taxi!

După câteva minute un taxi opri lângă marginea trotuarului și Paula urcă. Cei doi elvețieni păreau adânciți într-o discuție destul de aprinsă, din care, fără să vrea, Herlich înțelese că șeful convoiului nu era de acord ca Madeleine să mai bată străzile la ora aceea din noapte. „Or fi amanți?” se-ntrebă administratorul și ar fi vrut să se termine mai repede toată seara, fu aproape ispitit „s-o șteargă” fără o vorbă, profitând că cei doi erau cu spatele, adânciți în mica lor ceartă. Brusc însă, cu un scurt hohot de râs care îl făcu o clipă să creadă că și femeia se îmbătase – sau era un sunet al orgoliului?! – Madeleine se rupse de celălalt și de discuția lor inutilă și plecă singură pe stradă, balansându-și umerii. Karl rămase ca și prostit privind în urma ei, apoi, cu o privire rugătoare, îl imploră pe Herlich s-o urmeze. Acesta păși în urma ei, dar, ciudat, la o oarecare distanță, de parcă ar fi ezitat să se apropie, nu era convins dacă femeia îi voia compania. Merseră așa o vreme, Madeleine părea că nu se sinchisește dacă era urmată sau nu, deși cu siguranță îi auzea sunetul pașilor. Pentru un observator din afară părea că bărbatul urmărește o femeie străină și, ironic vorbind, așa și era. Era mai puțin convivul sau însoțitorul ei, era paznicul ei și poate că Madeleine nu voia mai mult; voia să-și „risipească” aburul alocoolului din acea seară sau, mai probabil, acea tensiune difuză și persistentă ce se instalase atât de abrupt între ea și acel străin, în timpul dansului. Mai târziu, mult mai târziu, ea îi va vorbi de acele minute ale primei ei seri în România, când rătăcise pe străzi urmată la câțiva metri de acel străin cunoscut-necunoscut.

– Îmi convenea, va spune ea, că ești cu mine și în același timp păstrezi distanța, ca un bodyguard, un paznic al trupului meu, în felul acesta nu eram singură și eram sigură că vei păstra tăcerea. Tăcerea de care aveam nevoie nu pentru a vă admira străzile periculoase pentru o femeie cu gleznele atât de subțiri ca ale mele, ci pentru a inspira profund „aerul dansului nostru”, de a mă hrăni din acel aer, din acea tensiune, care la început m-a contrariat, apoi m-a uimit și apoi... da, apoi „l-am salutat”! A, să nu crezi că aveai, în minutele acelea, vreun rol sau vreo responsabilitate, merit etc. Disprețul meu față de tine era perfect și oarecare, așa cum, dacă intri pentru câteva minute într-o cameră străină, prost, vulgar mobilată, unde trebuie să aștepti pe cineva, să zicem, te servești de scaunul sau de clanța

ușilor ca de oricare alt obiect anodin de acolo cu aceeași „indiferență disprețuitoare”. Meritul acelei „tensiuni” mi-l acordam numai mie, trupului meu care a știut să te folosească... da-da, să te folosească pentru a „dezgropa” din „adâncul” său, ca să spunem așa, un strat sensibil, o emoție uitată, o vibrație aproape păgână. Nici nu era măcar darul țării voastre, să zicem, al României; de fapt, ca să fiu total sinceră, nici nu știam bine unde mă aflam, în Ucraina sau în Tunisia... ce mă uimea era faptul că a trebuit să străbat atâta drum ca să pot trezi în mine acea senzație, aproape o sufocare, pe care n-am mai întâlnit-o din adolescență când m-am îndrăgostit de un alt adolescent, un băiețel blond, deșirat, cu ochii de un albastru ce avea reflexe de-un alb orbitor, un băiețel pe care l-am „dizolvat” în mai puțin de-un an; a, eu am fost totdeauna o precoce, nu întârziam niciodată prea mult în „experiențe secundare”, or, pe vremea aceea ca și azi, amorul mi se părea o „experiență secundară”. Ceva mai mult decât operația plicticoasă de a-ți tăia unghiile de la mâini sau de la picioare sau de a te depila, dar mai puțin decât... da-da, decât să miroși un parfum tare, unul din acele rare parfumuri cu care corpul tău se potrivește, în care „te poți dezbrăca”. Vezi, Herlich, continuă Madeleine, vorbind cu vocea ei impasibilă și debitivă rar, monoton, de parcă nu ar fi dat prea mare importanță sensului cuvintelor și, mai ales, sensului frazei, logicii – asta numesc eu diferența dintre scopurile false și cele reale. Părea că atunci, în primăvara aceea ploioasă și murdară în care te-am cunoscut, venisem să însoțesc un convoi de ajutoare medicale și umane sau, în ce mă privea, să iau contact cu câțiva ziaristi români. Venisem de fapt și cu un alt scop, dar nu are rost să vorbim de aceasta... Ei bine, adevăratul scop al călătoriei mi s-a arătat încă din prima seară și eu... da-da, eu am fost suficient de iute, de perspicace, „la pândă” cum zic eu, ca să-l descopăr: era „trezirea trupului meu”, chiar și numai pentru o jumătate de oră sau o oră, să zicem, cât a durat dansul nostru. Cred că ți-ai dat deja seama, eu am o mare admirație pentru trupul meu, din pubertate eram convinsă că în el și nu în afara lui, undeva în cer sau în Cosmos, se ascunde un zeu sau... zeul!... Și, bineînțeles, având și hrănindu-mi cu perseverență această supraideie, această convingere, nici un bărbat, atunci sau mai târziu, nu a putut face cine știe ce impresie asupra mea. Ha, nici măcar nu m-am folosit de ei ci, invers, i-am lăsat pe ei să se folosească de mine, de trupul meu și i-am contemplat ca pe niște insecte... atunci când voiam acest lucru!... Îți imaginezi senzația amestecată de dispreț mărunț, de vagă gădilătură și de curiozitate cu care urmărea Gulliver acele sute de „războinici liliputani”... ha, ha, ce expresie: războinici liliputani! – ce i se cățărau pe flancuri, pe uriașele picioare, pe umeri, pe pomeții obrazului...

Da, falsele scopuri... există așa ceva! Ba mai mult, ele sunt majoritare în existență, ca și... falsele probleme, cele care dau naștere la sutele și milioanele de drame umane! Dar... cine să ne ajute?!... Uite, pe mine m-a ajutat trupul meu, în atingere cu acel metal ciudat, aflat la trei mii de kilometri distanță de orașul unde locuiesc eu, metalul ce poartă... numele de Herlich! Nici măcar catalizatorul, nu te legăna în iluzii! Metalul, pur și simplu, metalul!

Deci... de asta îmi convenea că mă urmezi la o oarecare distanță: încă mă hrăneam cu „revelația” trupului meu, cu o atenție concentrată, chiar cu o oarecare lăcomie, ca cineva, un nebun, ce-și devorează viscerele. Mi-a trecut atunci prin minte să o iau din loc a doua zi, nu-mi păsa ce ar fi spus Karl și mâța de nevastă-sa care-l adora de parcă ar fi un vas rar chinezesc! Dar... promisesem cuiva la Zürich că... am să-i fac un serviciu și nu-mi place să nu mă țin de cuvânt, cu atât mai mult cu cât eu îmi dau rareori cuvântul.

Merseră așa vreo oră, apoi, cum ploaia se-nteți sau cine știe din ce alt motiv, Madeleine se-ntoarse spre el și, cu o veselie jucată, îl întrebă dacă nu cumva stătea prin apropiere, îl rugă s-o invite la un „ultim pahar”, cum se spune...

– Nu, răspunse Herlich, cu o oarecare răceală, regreta, locuia destul de departe de centru.

– Nu face nimic, replică străina, n-am chef să mă culc, am un anumit motiv să prelungesc această seară; iar dumneata nu poți fi atât de nepoliticos încât să...

– Dacă vrei, ezită directorul, cunosc un local care este încă deschis la ora asta, unde mă cunosc și...

– ...Nu-nu, făcu Madeleine cu o voce fals răsfățată – era îngrozitor cât de „falsă” putea fi această femeie, gândi celălalt involuntar, în aproape tot ce face! – nu-nu, repetă ea, încercând să zâmbească și ascunzându-și prost iritarea, dacă vrei să fii cu adevărat amabil, mă inviți la dumneata, acum! Știi că nu ești căsătorit și că locuiești singur... nu-i așa?!...

Herlich o privi țintă, privirea lui încerca parcă să-i comunice ceva și ea „îl ajută”, nepăsându-i, se pare, prea mult dacă intuia ceea ce avea celălalt de spus, de obiectat:

– A, sigur, domnul meu, s-ar putea să fii totuși cu cineva, nu-i așa, înțeleg aceste lucruri; nu face nimic, o să stăm în bucătărie, înhățăm un taxi, trecem pe la localul dumitale, înhățăm și o sticlă și ceva cafea... a, sunt convinsă, cafea ai, nu-i așa... ce-i, eziți încă, domnule Herlich, când o doamnă de talia mea îți face o astfel de propunere...?! Auzisem că voi, românii, îi întreceți chiar și pe italieni în donjuanisme, în inițiativa față de femeile străine! Uite, ai o ocazie, eu sunt o femeie străină, e trecut bine de miezul nopții... ce mai aștepți?! De altfel, nu uita: sunt cu adevărat o străină, dumneata ești, orice ai zice, o gazdă, un reprezentant al țării dumitale, nu poți fi atât de nepoliticos încât să mă abandonezi aici, în plină stradă, deoarece... ți-am mai spus, nu am nici un chef să mă culc la ora asta! Și, crede-mă, nu e un simplu capriciu, am un motiv foarte serios. Haide, dă-mi brațul și condu-mă!

Herlich nu avu încotro și o conduse la el acasă, în cartierul Mănăștur. Pe tot drumul făcu o mină rezervată, de-a dreptul acră, sperând s-o disuadeze pe străină, dar aceasta nu-l băga în seamă, fuma țigară după țigară și privea, zâmbind, afară pe fereastră. Locuința sa se afla în curtea unui imobil vechi, se ajungea la micul lui apartament pe o scară îngustă de metal, gurile rele spuneau că se „încăpățânează” să nu se mute deoarece, mizantrop cum era, evita în acest fel să invite lumea la el. Într-adevăr, puține dintre cunoștințele sale se puteau lăuda că-i văzuseră casa pe dinăuntru.

... Ah, urma să comenteze acest moment, prima ei vizită la directorul clinicii, Madeleine, eram teribil de curioasă atunci; nu cum locuiești, bineînțeles, deși m-a uimit puțin austeritatea, ca să-i zicem așa, în care locuia directorul unei importante clinici medicale!... Nu-nu, voiam să văd cum se descurcă un bărbat de prin părțile voastre într-o asemenea ocazie! De altfel, nici de asta nu-mi păsa prea mult, ți-am mai spus, eram încă emoționată de „mine însămi”, nu știu dacă înțelegi... Dumneata nu aveai cum să-ți dai seama, vibram încă de seara trecută, de acel sunet, așa mi se părea, ce venise din straturile adânci ale trupului, ale ființei mele și... spune, cred că-l cunoști bine pe C. G. Jung?! În sfârșit...

Ha, ha, țin minte, ai fost o gazdă perfectă, în ciuda aerelor mele, ale capriciilor mele, să știi – de altfel, de când ne cunoaștem, cred că ai putut observa că nu mă comport astfel în mod curent! – da, recunosc, făceam atunci puțin pe fetița răsfățată, când disprețuiesc pe cineva, cu motiv sau fără, îmi arăt partea cea mai neplăcută a caracterului, e felul meu de a-l pune în gardă, ha, ha, e și asta un fel de loialitate, nu găsești?!...

M-ai servit cu tot ce voiam, cu cafea, băuturi și aveam de unde să aleg, aveai chiar și șampanie franțuzească, două sticle de șampanie Rotschild și ți le-am băut aproape singură pe amândouă, fursecuri, chiar și o bună și veche prăjitură de casă de la care m-ai sfătuit să mă abțin, deoarece m-ai avertizat că nu o să-mi placă, era făcută după o rețetă țărănească, or eu ți-am mâncat-o aproape toată, ah, eram nesățioasă! De-un singur lucru nu aveam chef, atunci, în noaptea aceea, de dumneata, Herlich, ca bărbat, se-nțelege, de altfel nu aveam chef de nici un bărbat și-mi venea să mă rostogolesc de răs când am observat cum te-ai așezat foarte departe de mine, aproape în colțul opus al încăperii și, de fiecare dată când intrai și ieșai spre bucătărie, mânat de multiplele mele dorinți, mergeai cumva

ferit, prudent și suspicios, de parcă ți se strecurase în casă o cobră regală!...

Azi, continuă Madeleine, când, iată, ne cunoaștem de mai bine de doi ani, când te prefaci îndrăgostit și nu ai reușit, totuși, să-mi atingi nici degetul mic – ah, am spus degetul mic de la mână, nu de la picior, directorășule! – azi, mă crezi, nu-i așa, îți dai seama ce ridicol erai în acea primă noapte, când te fereai să nu mă prăvălesc peste dumneata! Ah, bărbații, voi semănați pe toate continentele: lacomi și sperioși în același timp, ca să nu zic lași! Nu aveți prestață, iar... timiditatea dumitale, Herlich, căci ești timid, deși... ha, ha, te prefaci bine că ești astfel, în lumea ipocrită în care trăim, inteligent cum ești, ai observat că cel mai bine ne ascundem calitățile sau defectele cu... ele însele! Dacă ești lacom, prefă-te lacom, lumea o să creadă că ascunzi „altceva”! Dacă ești bogat, arată-te risipitor, prietenii or să te creadă ruinat! Dumneta ești un timid organic, foarte bine, te prefaci timid, cei mai inteligenți or să te creadă foarte bine crescut, dușmanii or să fie convinși că ascunzi mari rezerve de viclenie... he, he!

– ... Ce înseamnă „timid organic”? întrebă Herlich.

– Nu știi?! Simplu, un timid care nu e capabil să scape de propria boală... știi, unii psihologi consideră aceasta, timiditatea, o infirmitate. În ciuda experienței, a vârstei, a succeselor chiar... interesant, nu?! Mie, să știi, nu-mi displace acest soi de „infirmitate”, ha, ha, bine, dar nu destul ca să mi-l bag sub plapumă pe un astfel de... suferind! Evident, în prima noastră noapte... pot să-i spun astfel, nu te deranjează?!... Ei bine, în seara aceea, bineînțeles că nu bănuiam că ești un timid veritabil, te credeam doar înspăimântat că ai dat peste o isterică sexual sau, și mai rău... ha, ha, ia să vedem ce poate fi mai rău...?! Ei bine, mai „rău” putea fi o elvețiancă sau americană bogată și dezabuzată care, călătorind încoace și încolo prin lume, cum e moda azi, se „servește” când are chef, pe ici-colo, de câte un „băiețel” de prin partea locului, așa cum, în țara ei de baștină, în diminețile ploioase, își alungă plictiseala, singură sau cu o prietenă ce-i seamănă, furând de prin supermarket-uri diverse obiecte inutile. Asta îți dă puțină adrenalină, când totul ți se pare ultracenușiu, ultratocit, o lume făcută de un Dumnezeu senil, fără imaginație...

Ah, dragul meu Herlich, erai ca un cățeluș speriat că stăpânul lui o să-i dea un picior! Da, în noaptea aceea eu eram stăpânul dumitale, ah, recunosc, a fost singura dată când mă aflu, când ne aflu, de fapt, amândoi în această postură, veche de când lumea, esențială la urma urmei: stăpân și slugă, călău și victimă... a, nu, exagerez, nu, nu am ajuns atât de departe! Nu, pur și simplu stăpân și slugă sau stăpân și sclav, cunoști teoria încântătoare a lui Hegel despre acest subiect?! Ții minte, acolo doar sclavul sau sluga are șansa libertății, șansa de a fi „el însuși”... hai?! Nu știi...?! Ia te uită, Herlich, nu știam că voi, românii, aveți insolența de a vă declara lacunele culturale; asta numai elita o face dar, chiar și ei!...

Ai observat, am spus că era singura dată când ne aflu ambii în această postură, oho, prietene, eu sunt prea abilă ca să mă las târâtă, cu un bărbat pe care îl cunosc superficial, într-o asemenea relație! Deoarece, departe de ce cred toți marxiștii aștia grosolani care au împânzit lumea civilizată, într-o asemenea relație, legat cu adevărat este stăpânul și nu sluga, dacă... da, bineînțeles dacă avem de-a face cu un stăpân autentic, lucru rar, ești de acord! El își va asuma, cum se zice, sluga, sclavul, se va încărca de povara sa și îi va permite, pur și simplu, accesul la propria intimitate! Or, eu, în ceea ce mă privește, am oroare ca cineva să-mi penetreze intimitatea, o intimitate la care, ha, ha, nici eu însămi, ca să zic așa, nu am totdeauna acces... înțelegi ce vreau să spun?! Nu vorbesc cumva prea repede?!

Aceasta era o ironie evidentă și ambii surâseră deoarece impasibilitatea, calmul cu care vorbea totdeauna Madeleine nu putea fi tulburat de nimic. Chiar și numai acest debit calm, exasperant de rar uneori, arăta, dacă nu mizantropia, oricum scepticismul ei așezat, stabilizat de mult în ceea ce privea specia umană contemporană ei.

... Oricum, adăugă ea, acum, cu o oarecare întârziere, țin să-ți exprim recunoștința mea pentru... purtarea ta corectă din acea seară, nu ai făcut nici un gest nepermis, imprevizibil, m-ai lăsat să mă desfășor, cum se spune, mi-ai ascultat sfatul de a fi o bună gazdă într-un sens mai larg, ai reprezentat bine ospitalitatea românească de care voi faceți mult caz! Da, da, faceți caz, dragul meu, dar uitați să vă pavați străzile și să vă întrețineți cât de cât acceptabil closetele publice! Dar... passons! ... Ce, ai tresărit la cuvântul „stăpân”?! Nu, n-ai tresărit...?! Scuză-mă, așa mi s-a părut!... Oricum, aveai tot dreptul să tresari; da, ți-am fost stăpân sau, dacă preferi: stăpână! Eu comandam și dumneata, naiv, credeai că o fac în numele sexului meu sau, cum ți-am explicat în mod distinct și ironic, în numele dreptului elementar al ospitalității!... Ei bine, nu era nici una, nici alta; eram pur și simplu, stăpâna dumitale, deoarece între noi era o legătură profundă pe care nu numai că o ignorați, dar nici nu puteai s-o controlezi, s-o determini, cum se spune. Erai ca o barcă în voia valurilor, niște valuri, ha, ha, ce veneau de departe... Dar, mi s-a spus, voi sunteți obișnuiți cu năvălirile și năvălitorii! Eram stăpânul pentru că eram mai puternică, nu pentru că dădeam mărunte ordine într-o casă străină – asta o face orice midinetă! – nu, eram cu adevărat puternică deoarece... înviasem ha, ha, la asta, micuțul meu nu te așteptai...?! Ce zici?!... Și dumneata habar nu aveai de nimic, te purtai scârbos de convențional, ba îți permiteai și luxul să fii timid, să-ți pui în față platoșa timidității, cum îți spuneam, prefăcute și reale! Te apărai foarte bine și erai perfect ridicol, ca orice bărbat, deoarece nu era nevoie să te aperi în nici un fel, nu te ataca nimeni, deși acum, la mai bine de un an distanță de la acea noapte, când, vai, nu s-a întâmplat nimic între noi doi, acum, nu-i așa, ai fi dorit să... fi fost atacat sau măcar să fi existat această intenție din partea acestei străine parfumate și arogante... ce spui?! Deși acum îți dai seama că aroganța mea „de-atunci” nu era una banală, a faptului că veneam dintr-o țară bogată și civilizată, că eu însămi eram bogată etc., etc., nu! Aroganța mea venea din faptul că eram inteligentă, mai mult decât atât: pentru că eram fericită, descoperisem că eram vie, încă o dată vie! Știi, așa cum numai după o boală omul realizează starea nefirească de sănătate și așa-zisa „euforie a sănătății”, noi, mediocri cum suntem, realizăm extrem de rar, aproape niciodată, starea aceasta „ciudată”, senzația de „viu”!... Corpul meu mi-a trimis un semnal, într-un contact cu corpul tău, cu „metalul” tău, cum i-am spus – oh, un contact cu totul întâmplător la care tu nu ai nici cel mai mărunț merit, fii liniștit! – un semnal ce „venea din adânc”, care-mi „aducea aminte că exist”, ca să mă exprim puțin poetic! Ca un miros „ce vine de departe”, din „adâncurile” copilăriei; la mine, de exemplu acesta este mirosul fânului de curând cosit care mă plonjează cu o brutalitate dulce în primele „straturi” ale vieții, când am copilărit la un bunic ce locuia pe valea Engadinului, în Suisse Romande. Când asemenea efluvii îmi ating nările, ca un cal de curse – nu, mai bine zis ca un cal de povară, căci ce este existența decât o căruță mizerabilă, supraîncărcată „de alții”, la care tragem cu obidă, bine îndrumați de clapele de piele ce ne astupă privirea!... – ridic botul meu frumușel și umed, uit, mă rup iute din orice conversație sau interes momentan și încerc să pătrund, să „adâncesc”, să rețin cât mai mult timp acel miros neașteptat, vrând, bineînțeles, să retrăiesc nu, nu ceea ce am fost odată, nu, nu copilăria „în sine”, pe ea n-o regret, eu, după cum ai putut observa, eu sunt o fire pozitivă, sunt mulțumită cu starea mea actuală, cu vârsta mea etc... Ce mă „interesează” în cel mai înalt grad în asemenea momente – când mirosul fânului, de exemplu, îmi creează un canal rapid și neașteptat spre copilăria mea, spre „aerul” ei, este „retrăirea” acelei vârste, ușor imbecile, neplăcut spontane și, orice ai spune, dizgrațioasă, văzută dinlăuntru și nu de-un spirit ieftin poetic; și... totuși această vârstă are un merit, un merit colosal în ochii mei: capacitatea copilului de a produce mister, capacitate ce vine tocmai din lipsa sa de experiență ca și din faptul că este „supus tuturor”, că se află, în ceea ce nemții numesc „die Froschperspektive”, viziunea broaștei, cea de la piciorul mesei, ca să zic așa! Deasupra lui sunt clădiri supradimensionate, animale enorme și adulți uriași, e adevărat! Dar, mai ales, „deasupra lui” există, dacă acest copil nu este un nesimțit oarecare, un „cer al misterului”

cum îi zic eu! Posibilitatea realului și a realității de a produce în valuri și foarte diferit această „materie”, ce dispare apoi pentru totdeauna, pe care o numim astfel. Da, unii zic că „ea” mai reappare în ceea ce se numește „dragoste”, nu știu, nu am fost îndrăgostită niciodată, după cum vezi, sunt mai săracă decât mulți, eu sunt redusă la iutele și întâmplătorul miros al fânului... ca să „locuiesc” încă, pentru câteva lungi secunde, în acel templu ciudat al copilăriei... Ha, un templu cu mai multe altare invizibile și mișcătoare, din care se înalță acel „fum al misterului lucrurilor și al lumii”, poate, retrăind în spasme scurte și întâmplătoare „această copilărie” avem cumva acces la lumea anticilor, la aceea a primilor greci, care trăiau în vecinătatea posibilă și firească a zeilor și nu numai a celor mărunți, ai apei, câmpiei, arborilor, întreaga lume a lui Pan, dar și în vecinătatea și probabilitatea, ca să zic așa, a zeilor „mari”, cei ce râd și se ceartă pe munții lor nu prea înalți, jucând uneori la zaruri, cum spune un filozof, soarta noastră...

Ce simplu era atunci, nu-i așa, Herlich, să descoperi misterul peste tot, în cele mai neașteptate obiecte sau ființe și ce imposibil e azi! Azi privim lucrurile și ființele de la nivel egal sau chiar de sus, lumea s-a micșorat penibil și, mai ales, s-a tocit, ca o haină veche ce odată era una de duminică, zeii au fugit sau au devenit ridicoli, iar noi ne-am trezit în poale cu unul singur, un fel de mic monstru-zeu, numit progres! Sau tehnică! Poetii doar pe ici, pe colo mai fac caz de acest cuvânt, mister, cei mai mulți la modul pur convențional, ascultând de modele și stereotipurile branșei lor!... Acum... înțelegi... de ce spun că eram stăpâna duminică în acea noapte... de ce „comandam”? Trăiam pur și simplu o stare de exaltare sufocantă pe care încercam să o „întind” cât puteam, ca și cu acel „miros al fânului”, un hybris, un prea plin, o bucurie ce curgea de pe mine, de pe trupul meu ca mierea, și mă făcea incredibil de frumoasă!... N-ai observat!... A, sunt convinsă, în orele acelea când stăteai cumva chircit în celălalt colț al camerei, ca un cățeluș speriat de orice atingere, dumneata nu vedeai decât o „străină arogantă” care făcea uz de prerogativele ei de suprafață ca să-ți impună prezența și să-ți fure câteva ore de somn... nu-i așa?! Haide, recunoaște...

Oh, ce seară!... oftă Madeleine, își înalță subțirele, frumosul ei gât și-și trecu absentă mâna prin păr. De asta, acum abia ai să-nțelegi, revin aici cu oarecare regularitate.

– Și... spuse Herlich, cu o voce atât de șoptită încât păru, pentru moment, răgușită, de-asta mă ocolești...?!

– Te ocolesc...?! Crezi...?! A, nu, nu în mod deosebit, îți dau aceiași importanță ca și celorlalte cunoștințe pe care le am aici, în Cluj! Dar, ai observat, deși vin de un an doar, am o grămadă de cunoștințe pe-aici, așa zice chiar de prieteni! De ce mă privești astfel... a, nu, sigur că nu, cu dumneata nu sunt, cum se zice, prieten, dar... nu știu de ce e așa! Crede-mă, nu este nimic intenționat sau calculat; în orice caz, nu-mi ești indiferent, adeseori când sunt cu alții, vorbesc sau aduc vorba de dumneata. Mă interesează nu numai ceea ce faci, ci mai ales ce se spune despre... tine! Vezi, uneori te tutuiesc... nu-i așa că e drăguț...! Haide, nu mai fă mutra asta crispată, s-ar zice că ești un copil bosumflat, cineva care nu obține imediat un lucru inutil! Da-da, așa e, eu, ca persoană, sunt o ființă complet inutilă, de-aici și eleganța mea; inutilă, mai ales pentru... un om ca tine. Dumneata, Herlich, în acest sens ești exact contrariul meu, ești înfiorător de util! (Madeleine râse cu putere, aplecându-se pe spate cum fac acei oameni ce-și admiră cele mai infime gesturi, de parcă ar fi unice.)

Herlich tuși scurt și, mereu cu privirea în podeaua de unde părea că prinde un fel de putere sau inspirație secretă, începu să istorisească o întâmplare petrecută în aceeași dimineață în clinică, ceva fără nici o legătură cu lungul monolog al Madeleinei. Dar ea, aprinzându-și a nu știu câta țigară și neuitând să bea din paharul pe care și-l ținea la îndemână, îl ascultă cu atenție, fericită parcă de „tactul” directorului care „salva” astfel, printr-o istorie oarecare, printr-o anecdotă cotidiană, confesiunea ei un pic cam pretențioasă. Sau arogantă prin voita ei impulsivitate, prin „artificialitatea ei sinceră”, cum o numi chiar ea, cu o altă ocazie, parcă voind să se scuze, ca o doamnă „din înalta

societate”, de un moment de sinceritate nelalocul ei. Așa cum, stânjeniți, ne scuzăm cu întârziere față de un martor ocazional care a asistat la un moment de slăbiciune a trupului sau al nervilor noștri care „ne-au trădat”, cum se spune, sau care pur și simplu ne-au pus într-o altă și adevărată lumină, cum ar putea spune cei care „nu ne iubesc”! Care nici nu sunt atât de numeroși pe cât credem, deoarece lumea e covârșită de propriile și întortocheatele ei treburi...

3

Într-adevăr, deși o cunoscuse în prima seară a venirii ei la Cluj și în România, cu mai bine de un an înainte, Herlich o vedea rar pe elvețianca, ce revenise, între timp, de cinci-șase ori și întârzia de fiecare dată binișor, câte două sau trei săptămâni, ba odată, plecând cu același Karl spre graniță, se-ntoarse singură înapoi de la Oradea, motivând, râzând, că „uitase ceva”! Dacă era adevărat că „uitase ceva”, acest „ceva” nu era în nici un caz directorul Herlich, pe care îl ocolea pur și simplu, de parcă i-ar fi fost debitoare într-o privință sau alta sau de parcă acesta ar fi comis, la începuturile prieteniei lor, un gest nepermis. O prietenie bruscă, instinctivă, așa păruse din prima seară, din prima noapte – așa i se păruse și bărbatului! – care, cu timpul se „anemia”, ca o boală insidioasă și tenace ce se insinuează în „corpul asediat”, una din acele „boli suave”, precum pneumonia sau un anume reumatism, ce apar la început sub formele cele mai inofensive, ca o părere, ca o ipohondrie a unei minți suspicioase. Dar nu, Madeleine îl ocolea cu adevărat, când el o căuta, avea mereu treabă, când o prindea la telefon se scuza nedibace: „Vai, directore, ai căzut prost, tocmai trebuie să ies!” Dacă o mai căuta peste o oră era încă acasă... bine mersi!

Uneori, când el era prea insistent, ea îl ironiza fără nici un fel de menajamente, chiar și în prezența altora: Ce-i, directore, doar n-ai să-mi spui că te-ai îndrăgostit de mine! Ar fi și cam ridicol, trebuie să recunoști... haide să rămânem fiecare la locul său, eu prețuiesc mult amiciția dumitale... și atât!

Reacția ei, un pic prea francă, îl surprindea ca pe un copil de fiecare dată. Nu că ar fi fost „îndrăgostit”, pentru asta el avea o părere mult „prea proastă” despre sine ca să „ridice ochii” la o „asemenea pradă” (a „ridica ochii” și „o asemenea pradă” erau, bineînțeles, expresiile ei!). Dar... printr-un ciudat fenomen de sugestie sau autosugestie iscat de frazele ei din prima seară când își invoca statutul de „străină”, somându-l aproape să și-l asume, la rându-i, pe cel de gazdă, însă într-un „sens mai larg”, al „națiunii române”, nu-i așa, ce trebuie să fie amabilă și prevenitoare față de străinii ce-i hălăduiesc prin meleaguri!... Nu, bineînțeles că Herlich nu se credea „obligat în calitate de român” de a fi prevenitor cu Madeleine, dar un ciudat simț al unei și mai ciudate responsabilități trăia acest om față de frumoasa elvețiancă. O „boală a protectoratului”, o numi chiar ea, deși nu părea prea incomodată de amiciția persuasivă a directorului de clinică.

Pe cine vedea ea, însă, când fugea de el?! O lume aiuritor de diversă, studenți, scriitori, oameni de afaceri, notabilități locale sau venite de aiurea, din Capitală în primul rând, senatori sau prefecți, ziariști etc. Lumea începu să se acomodeze cu prezența ei, cu toaletele, spiritul ei acid și pătrunzător, dar nimeni nu se putea lăuda cu prietenia ei, în sensul adevărat al cuvântului. Era poate în firea ei să fie astfel, „volatilă”, cum o definise unul din poeții orașului, Pepe, după porecla sa, față de care ea arăta un interes deosebit, plătindu-i datoriile pe care acesta le avea pe la diverse bufete și baruri, oferindu-i cadouri uneori, într-un rând aranjându-i o bursă în Franța, la o universitate din sud, la Montpellier, cu care ocazie acesta izbuti să publice și un subțire și rafinat volum de versuri în franceză. Acesta era son chevalier servant și Pepe, altfel un ins cu familie și copii, taciturn de felul său și nu prea sociabil, acceptă, se pare, această „investitură”, deși era printre pușinii care îi întorceau

ironiile, adesea mușcătoare, față de tot și de toate.

Când venea la Cluj, trăgea la un hotel curățel care avea și un mic restaurant, adeseori i se aducea masa în cameră și, în general, cei ce o vizitau acolo, unde ocupa un apartament, erau răsfățați de personalul hotelului și de patroni, o pereche de nemți plecați în Germania și care, ca și Madeleine, veneau doar de câteva ori pe an în România, dar investiseră în această afacere, lăsându-se ajutați de familia unui vechi prieten și coleg, un inginer ce se convertise în restaurator.

Devenise cumva o „familiară” a Clujului, a Clujului „intelectual”, deși, cum vom vedea mai departe, ea frecventa și alte medii. Mai erau câțiva străini care se aciuseră, dintr-un motiv sau altul, pe malurile Crișului Repede; unii ce veneau periodic, cu o anume, numai de ei știută, periodicitate, alții (precum parizianul Claude Karnouh, care preda la Universitate) stabiliți pentru câțiva ani, atrași poate de noul „spațiu exotic” al Europei de Est, ieșită din chingile „bisericii moscovite”. Aceștia – sau unii dintre ei – veneau în calitate de prieteni sau de cercetători, aducând merinde, medicamente sau informații culturale, ajutând la „reconstrucția” sau „normalizarea” uneia din țările care „suferiseră un regim autocratic, roșu!” Dar... nu cumva veneau și din curiozitate (unii, numai unii!), făcând parte dintr-o speță nou apărută în Europa de Vest, cei ce se adunau iute, în pâlcuri, la locul unui accident rutier, avizi de spectacolul morbid, încurcându-i nu rareori pe cei care făceau cercetări, pe polițiști sau pe cei care dădeau primul ajutor?! Sau, mai știi, unii, puțini fără îndoială, ce extindeau rețeaua subterană de informații a continentului, în numele siguranței generale: umane, sociale, naționale și, necesarmente, continentale!...